

Mottagare
Regionstyrelsen

Trafikförsörjningsprogram 2024-2033

Förslag till beslut i regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Regionstyrelsen föreslår att Trafikförsörjningsprogram för perioden 2024-2033 fastställs av regionfullmäktige.

Sammanfattning

Enligt riksdagens beslut i juni 2010 om lag (2010:1065) om kollektivtrafik, som började gälla den 1 januari 2012, ska det finnas en regional kollektivtrafikmyndighet i varje län som ansvarar för att ett Trafikförsörjningsprogram (TFP) upprättas och revideras regelbundet. Arbetet med en revidering av programmet har genomförts och varit på remiss och 25 respondenter har inkommit med svar. Efter remissperioden har vissa justeringar gjorts.

Trafikförsörjningsprogrammet blir Gotlands tredje och ersätter det program som började gälla år 2013 respektive år 2019.

Trafikförsörjningsprogrammet utgör grunden för det taktiska och operativa arbetet för Gotlands kollektivtrafik. TFP bygger på de nationella och regionala målen för trafiksystemets utveckling, reducerad miljöpåverkan, tillgänglighet och samhällsutveckling. Programmet är, tillsammans med budget, det strategiskt viktigaste verktyget för att tillsätta resurser och prioritera åtgärder för kollektivtrafikens långsiktiga utveckling.

Beskrivning av ärendet

Tekniska nämnden är, enligt det av regionfullmäktige fastställda reglementet, Gotlands Regionala kollektivtrafikmyndighet (RKM), vilket innebär att tekniska nämnden är den facknämnd som först bereder ärendet inför slutligt beslut i regionfullmäktige via regionstyrelsen. Trafikförsörjningsprogrammet sträcker sig över fler mandatperioder och genomförandet av programmet medför kostnader där finansiering behöver allokeras under lång tid framöver.

Programmet hanterar all regional kollektivtrafik. Det innefattar allmän, särskild och kommersiell kollektivtrafik. Trafikförsörjningsprogrammet ska, enligt kollektivtrafiklagen, beskriva förutsättningar, behov och inriktningar för kollektivtrafik i länet samt mål för kollektivtrafikförsörjningen. Det som särskilt ska beskrivas är:

- Alla former av regional kollektivtrafik i länet, både trafik som bedöms kunna utföras på kommersiell grund och trafik som myndigheten avser

- att ombesörja på grundval av allmän trafikplikt
- Åtgärder för att skydda miljön
- Tidsbestämda mål och åtgärder för anpassning av kollektivtrafik med hänsyn till behov hos personer med funktionsnedsättning
- Bytespunkter, fordon, informationstjänster och linjer som ska vara fullt tillgängliga för alla resenärer

Nuläge för kollektivtrafiken och utvärdering av nuvarande Trafikförsörjningsprogram 2019-2030

Kollektivtrafiken på Gotland har under lång tid stått inför ekonomiska utmaningar och har, som i många andra regioner, drabbats hårt av pandemin. Pandemin (2020-2022) har under lett till stora resandeminskningar, som inneburit en kraftigt försämrad ekonomi för Gotlands kollektivtrafik.

Gotland har lägst resande per invånare, jämfört med övriga regioner. Detta hänger samman med att de skattefinansierade medlen per invånare också är lägst i hela landet. När det gäller nöjdhet med kollektivtrafiken är gotlänningarna minst nöjda i landet, både bland de som reser och de som inte reser med kollektivtrafiken.

Region Gotland strävar efter att öka andelen kollektivtrafikresenärer bland de motoriserade resorna. För att åstadkomma en hållbar omställning räcker inte enbart satsningar på att förbättra linjenät, tekniska lösningar eller nya produkter och tjänster. Insatserna måste kompletteras med åtgärder som påverkar människors beteende och val av färdstätt. Det krävs således en förändring av individers beteenden. Beteendeinsatser krävs för att minska utsläppen från transportsektorn. En femtedel av Sveriges utsläpp kommer från biltrafik. Insatser som skiftar individers resande mot mer hållbar mobilitet, som kollektivtrafik, kan därför ha stor påverkan på de sammanlagda utsläppen.

Öns bebyggelsestruktur skapar möjligheter att kollektivtrafikförsörja de flesta invånarna med hjälp av linjelagd kollektivtrafik. Mål och prioriteringar i den regionala utvecklingsstrategin, Vårt Gotland 2040, och i samrådsversionen för Översiktsplanen (ÖP) ligger i linje med att ny bostads- och verksamhetsbebyggelse i större utsträckning ska ske kollektivtrafiknära.

Trafikförsörjningsprogrammet innehåller en ekonomisk bedömning av de åtgärder som föreslås. Ökade ekonomiska ramar kommer att krävas för Trafikförsörjningsprogrammets genomförande i sin helhet.

Nationella mål

Förslag kring strategier och åtgärder i TFP ska, förutom att underlätta för målluppfyllelse av Gotlands regionala mål, även vara kopplade till de nationella transportpolitiska målen. Det övergripande transportpolitiska målet är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Utöver det övergripande transportpolitiska målet finns de jämbördiga funktions- och hänsynsmålen:

- Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.
- Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska; anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljö kvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

Regeringen bedömer att funktionsmålet behöver utvecklas inom ramen för hänsynsmålet för att det övergripande transportpolitiska målet ska nås. Även riksdagens klimatmål för transportsektorn är en viktig utgångspunkt. Det innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes luftfart, ska minska med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser.

Trafikförsörjningsprogrammet 2024-2033 har mätbara och tidsatta mål inom fem målområden som rör:

- marknadsandelar
- miljö och klimat
- nöjd kund index/NKI,
- geografisk tillgänglighet
- tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Strategiska inriktningar

För att uppnå de nationella och regionala målen behöver Gotlands kollektivtrafik göra strategiska val och satsningar. TFP föreslår exempelvis:

- Ett utökat och enklare trafikutbud. Detta för att kunna nå målen om ökad marknadsandel (och då indirekt även miljömålen), nöjda resenärer samt geografisk tillgänglighet.
- Utvecklad närtrafik/anropstyrd trafik för att erbjuda alla Gotlands medborgare resalternativ. Detta skapar förutsättningar att effektivisera de linjelagda linjerna med rakare linjer med kortare restider och utökat utbud.
- Förändringar i infrastrukturen när det gäller hållplatser och framkomlighetsåtgärder. För dessa åtgärder kan man få upp till 50 % statlig medfinansiering från Regionala Transportinfrastrukturplanen (RTI-planen). Detta för att nå målen om ökad marknadsandel (och då indirekt även miljömålen), fler nöjda resenärer samt förbättrad tillgänglighet för personer med funktionsvariation.

- Ökad marknadsföring och kommunikation och då behöver varumärket för Gotlands kollektivtrafik bli tydligt och starkare.
- Beteendepåverkan med hjälp mobility management och kombinerad mobilitet är också nödvändiga insatser framgent.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen delar teknikförvaltningens bedömning om att det nu föreslagna Trafikförsörjningsprogrammet 2024-2033 väl motsvarar såväl lagstiftarens, politikens som medborgarnas intressen och önskemål. Programmet tar även hänsyn till de speciella förutsättningar som gäller genom Gotlands ö-läge. De föreslagna åtgärderna är väl i balans med ändamålen även om den ekonomiska belastningen på skattekollektivet kan uppfattas som mer omfattande än tidigare år. Regionstyrelseförvaltningen föreslår därför regionstyrelsen att godkänna Trafikförsörjningsprogram för perioden 2024-2033 för slutligt beslut i regionfullmäktige.

Barn- och genusperspektiv

Trafikförsörjningsprogrammet riktar in sig på ökade möjligheter att åka kollektivt. Genom detta ombesörjs både barns och kvinnornas behov att röra sig inom regionen på ett ekonomiskt försvarbart sätt.

Landsbygdsperspektiv

Trafikförsörjningsprogrammet riktar in sig på ökade möjligheter att åka kollektivt över hela regionen som förbättrar tillgängligheten för de som bor i landsbygder.

Ekonomisk konsekvensanalys

Trafikförsörjningsprogrammets föreslagna åtgärder för med sig både ökade drift- och investeringskostnader enligt separat kapitel i programmet vilket behöver finansieras över hela programmets giltighetstid. Ökade ekonomiska ramar kommer att krävas för Trafikförsörjningsprogrammets genomförande i sin helhet.

Vårt Gotland 2040

Följande mål, prioritering och inriktningar i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040 är särskilt relevanta inför framtagande av Trafikförsörjningsprogrammet 2024-2033:

- Effektmål 12: God tillgänglighet och hållbara kommunikationer.
- Prioritering: Stärkt tillgänglighet
- Inriktningar:
 - Utveckla hållbara och fossilfria transportsystem
 - Utveckla Gotlands förbindelser med omvärlden
 - Öka framkomligheten och trafiksäkerheten på Gotlands vägar

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-02-15
Trafikförsörjningsprogram 2024-2033
Tekniska nämnden 2023-11-23 (2023-11-23 TN §243)

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Patric Ramberg
Teknisk direktör

Skickas till
Tekniska nämnden